

СПРАВА «КОРНІЄЦЬ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»

(CASE OF KORNIYETS AND OTHERS v. UKRAINE)

(Заява № 2599/16 та 2 інші заяви)

Стислий виклад рішення від 10 липня 2025 року

Щодо першого заявника у червні 2015 року було порушено кримінальне провадження за фактом вчинення пов'язаного з корупцією правопорушення. Апеляційний суд міста Києва дав дозвіл на проведення негласних слідчих дій, які проводилися у період з 27 червня до 05 липня 2015 року. 05 липня 2015 року слідчий Генеральної прокуратури України провів «невідкладний» обшук будинку першого заявника у присутності понятих. Наступного дня слідчий звернувся до суду з ретроспективним клопотанням про проведення обшуку. Того ж дня Печерський районний суд міста Києва, посилаючись, головним чином, на аргументи слідчого і результати обшуку, а також на статті 223 і 234 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), ретроспективно надав дозвіл на проведення обшуку. Розгляд відбувся за відсутності першого заявника та його захисника, ухвала оскарженню не підлягала. Кримінальне провадження щодо першого заявника досі триває в суді першої інстанції. Щодо другої заявниці у квітні 2015 року було порушено кримінальне провадження за фактом пов'язаного з корупцією. 29 липня 2015 року працівники УМВС України в Полтавській області обшукали автомобіль та будинок другої заявниці. Наступного дня слідчий звернувся до суду з ретроспективним клопотанням про проведення обшуку. 31 липня 2015 року Октябрський районний суд міста Полтави задовольнив клопотання слідчого на підставі статей 233 і 234 КПК України. Розгляд справи проводився за відсутності другої заявниці та її захисника, а ухвала оскарженню не підлягала. Згідно з твердженнями другої заявниці, під час обшуку вона зазнала жорстокого поводження з боку працівників поліції та була госпіталізована. Згодом їй поставили діагноз: транзиторна ішемічна атака, закрита черепно-мозкова травма та забій правої вушної раковини. Додаткова судово-медична експертиза підтвердила, що заявниця отримала забій правої вушної раковини. 31 липня 2015 року друга заявниця подала заяву до відділу УМВС, поскаржившись на незаконність проведення обшуку, а також на жорстоке поводження з нею під час обшуку. Провадження за її скаргами неодноразово відкривалося та закривалося без проведення належного розслідування. У вересні 2022 року провадження було закрито у зв'язку з відсутністю в діянні складу кримінального правопорушення, яке заявниця не оскаржувала. Щодо третього та четвертого заявників, то 25 серпня 2015 року працівники міліції затримали третього заявника за підозрою здійснення ним пострілів у багатоквартирному будинку та застосували до нього кайданки. Потім вони супроводили його до квартири (далі – перша квартира) та провели «огляд», в ході якого була виявлена вогнепальна зброя та боєприпаси. Свідки чи інші особи присутні не були. Протоколу складено не було. Пізніше того вечора було проведено офіційний обшук першої квартири згідно з

положеннями КПК України та обшук іншої квартири (далі — друга квартира), у якій проживав третій заявник з своєю дружиною (четверта заявниця). 26 серпня 2015 року слідчий звернувся до суду з ретроспективними клопотаннями про проведення обшуку першої та другої квартир. 26 серпня 2015 року обшуки обох квартир, проведені 25 серпня 2015 року, були ретроспективно легалізовані двома окремими ухвалами суддів Шевченківського районного суду міста Києва. Заявники оскаржили ухвали суду про надання дозволу на проведення обшуку в першій квартирі. Апеляційний суд міста Києва та Верховний Суд залишили їхні апеляційну та касаційну скарги без задоволення, оскільки згідно з національним законодавством ухвали суду про легалізацію обшуку, проведеного у зв'язку з невідкладними випадками, оскарженню не підлягали. Провадження щодо розслідування скарг заявників про вчинення кримінального правопорушення у зв'язку з незаконним «оглядом» першої квартири досі триває. 08 червня 2018 року Вища рада правосуддя (далі — ВРП) розглянула дисциплінарну скаргу заявників щодо судді О. Р., яка легалізувала проведення обшуку у другій квартирі. ВРП встановила, що суддя О. Р. не провела ретельної оцінки клопотання слідчого про надання дозволу на проведення обшуку, зокрема, щодо існування законних підстав для проникнення до другої квартири заявників без ухвали суду. ВРП порушила дисциплінарне провадження щодо судді О. Р., яке завершилося застосуванням дисциплінарного стягнення у виді попередження. Кримінальне провадження щодо третього заявника перебуває на розгляді у суді першої інстанції. Ніщо не свідчить, що стосовно четвертої заявниці порушувалося яке-небудь кримінальне провадження. До Європейського суду з прав людини (далі — Європейський суд) заявники скаржилися за статтями 8 і 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція), що проведені в їхньому житлі обшуки та вилучення без ухвали суду були незаконними, свавільними та не були необхідними у демократичному суспільстві, і у них не було ефективного національного засобу юридичного захисту у зв'язку з їхніми скаргами. Крім того, друга заявниця скаржилася за статтю 3 Конвенції на жорстоке поводження працівників міліції в ході обшуку її житла і не проведення ефективного розслідування зазначеної події. Заявники також висунули різні скарги за статтею 6 Конвенції та статтею 1 Першого протоколу до Конвенції. Розглянувши скарги заявників за статтею 8 Конвенції Європейський суд зауважив, що згідно із законодавством України можливості оскаржити ухвалу суду про надання дозволу на проведення обшуку, незалежно від того, постановлена вона суддею до обшуку, чи затверджена *ex post facto*, немає. Єдиною можливістю для незалежного органу державної влади перевірити законність проведеного у невідкладному випадку обшуку була ініційована слідчим процедура розгляду *ex post facto* за частиною третьою статті 233 КПК України. Однак відповідне національне законодавство не дозволяло заявникам брати участь у провадженні щодо такого розгляду. Європейський суд зазначив, що за обставин цієї справи, з огляду на відсутність попереднього судового контролю та відсутність у заявника можливості звернутися до суду щодо розгляду законності та обґрунтованості обшуку, процедура

перегляду згідно з відповідним національним законодавством, ініційована *ex officio* та проведена *ex parte* без будь-якої можливості для заявника брати у ній участь, не може розглядатися як така, що забезпечує достатні гарантії проти незаконного та свавільного втручання держави. Щодо ухвал національних судів, якими ретроспективно надано дозвіл на проведення обшуків у заявників, Європейський суд зауважив, що відповідні ухвали, викладені у загальних формулюваннях, які по суті відтворюють клопотання слідчих, переконливо не демонструють, що було здійснено ретельну оцінку обставин кожної справи, зокрема щодо питання про існування законних підстав для проведення обшуків без попередньої ухвали суду про надання дозволу на проведення обшуку, та чи дійсно існували невідкладні випадки, які б виправдовували відповідні обшуки. Європейський суд дійшов висновку, що заявники були позбавлені належних і ефективних гарантій проти свавілля всупереч вимогам статті 8 Конвенції, а втручання в їх житло не було «згідно із законом». Європейський суд констатував порушення статті 8 Конвенції у зв'язку з обшуками житла заявників без ухвали суду. Щодо скарг заявників за статтею 13 Конвенції Європейський суд наголосив, що рішення ВРП від 08 червня 2018 року не призвело до скасування відповідної ухвали суду про легалізацію обшуку, яка залишилася чинною, і не становило засобу юридичного захисту, доступного заявникам для досягнення ефективного розгляду питання законності оскаржуваного заходу. За таких обставин та посилаючись на свою попередню практику Європейський суд дійшов висновку, що заявники не мали ефективного національного засобу юридичного захисту на момент подій, та констатував порушення статті 13 Конвенції у поєднанні зі статтею 8 Конвенції. Щодо скарг другої заявниці за статтею 3 Конвенції у зв'язку з жорстоким поводженням, то Європейський суд зауважив, що під час обшуку її житла вона перебувала під контролем працівників міліції та отримала тілесне ушкодження, забій правої вушної раковини, підтверджене медичними документами. Європейський суд також зазначив, що національні суди, які розглядали скарги заявниці на закриття провадження за фактом стверджуваного жорстокого поводження, безпосередньо посилалися на це тілесне ушкодження. Тому немає сумнівів, що національні органи влади були зобов'язані провести ефективне та ретельне розслідування. Європейський суд зауважив, що Уряд не надав переконливого пояснення щодо походження тілесних ушкоджень заявниці, та дійшов висновку, що було порушено статтю 3 Конвенції, оскільки заявниця була піддана нелюдському та такому, що принижує гідність, поводженню. Щодо скарг заявниці на непроведення ефективного розслідування її тверджень про жорстоке поводження, то Європейський суд зазначив, що таке розслідування тривало понад сім років, неодноразово закривалося та поновлювалося без усунення виявлених судами недоліків. З останньої доступної постанови (від 05 вересня 2022 року) вбачається, що всебічного розслідування тверджень заявниці проведено не було. З огляду на ці серйозні недоліки та загальну тривалість розслідування Європейський суд дійшов висновку, що національні органи влади не виконали свого зобов'язання ефективно

розслідувати скарги заявниці на жорстоке поводження, та констатував порушення статті 3 Конвенції за цим пунктом. Щодо скарг заявників за статтею 6 Конвенції та статтею 1 Першого протоколу до Конвенції Європейський суд з огляду на факти справи, доводи сторін і свої попередні висновки дійшов висновку, що він розглянув основні юридичні питання, порушені заявниками, і немає потреби розглядати питання прийнятності та суть решти скарг

### ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. Вирішує одноголосно об'єднати заяви;
2. Оголошує одноголосно прийнятними скарги за статтею 8 Конвенції щодо незаконності обшуків, проведених у житлі заявників без ухвали суду, та скарги за статтею 13 Конвенції на відсутність ефективного національного засобу юридичного захисту у зв'язку з їхніми скаргами за статтею 8 Конвенції;
3. Постановляє одноголосно, що було порушено статтю 8 Конвенції щодо всіх заявників;
4. Постановляє одноголосно, що було порушено статтю 13 Конвенції у поєднанні зі статтею 8 Конвенції щодо всіх заявників;
5. Постановляє одноголосно, що було порушено статтю 3 Конвенції щодо другої заявниці, пані Тетяни Максимівни Жабо, у зв'язку зі ствердженням жорстоким поводженням працівників міліції під час обшуку її житла;
6. Постановляє одноголосно, що було порушено статтю 3 Конвенції щодо другої заявниці, пані Тетяни Максимівни Жабо, у зв'язку з непроведенням ефективного розслідування на національному рівні її твердження про жорстоке поводження працівників міліції;
7. Постановляє шістьма голосами проти одного, що немає потреби розглядати питання прийнятності та суть решти скарг;
8. Постановляє одноголосно, що:

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявникам такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу: (I) 500 (п'ятсот) євро другій заявниці в якості відшкодування матеріальної шкоди та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися; (II) 5 000 (п'ять тисяч) євро першому заявнику в якості відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися; (III) 5 000 (п'ять тисяч) євро третьому заявнику в якості відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися; (IV) 5 000 (п'ять тисяч) євро четвертій заявниці в якості відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-якого податку, що може

нараховуватися; (V) 1 000 (одна тисяча) євро першому заявнику в якості компенсації судових та інших витрат та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися цьому заявнику;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

9. Відхиляє шістьма голосами проти одного решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.